

KM 10/00 Revisjon av regler for valg av menighetsråd - VEDTAK

Kirkemøtekomiteens merknader: Komiteen har registrert at de kirkelige valg i løpet av den senere tid har vært gjenstand for adskillig oppmerksomhet i media gjennom en rekke artikler og innspill fra ulike kirkeledere, menighetsrådsmedlemmer, medlemmer og ansatte i kirken, politiske partier o.a. Det er særlig følgende spørsmål som har blitt fokusert: - legitimitet og representativitet - tiltak for å øke valgdeltakelsen

Legitimitet og representativitet Komiteen har registrert påstander om at menighetsrådene har svak legitimitet p.g.a. lav valgdeltakelse. Betegnelsen legitimitet brukes først og fremst om resultatet av en prosess som har foregått på "lovlig måte". For at et valgt organ skal ha legitimitet, er det nødvendig at valget har foregått etter gjeldende lover og regler. Komiteen konstaterer at menighetsrådsvalgene har vært forberedt og gjennomført i samsvar med gjeldende regelverk. Dermed har de valgte menighetsrådene den nødvendige legitimitet.

Sammenlignet med stortingsvalg er deltakelsen svært lav. Imidlertid er det så store forskjeller, bl.a. på ressurser og mediedekning, at det ikke er rimelig å sammenligne disse valgene. Ønske om representativitet kan bety at man ønsker at sammensetningen av menighetsrådet i større grad skal reflektere bredden blant menighetens døpte medlemmer. Det er likevel grunn til å tro at det i nominasjon til menighetsråd er et ønske å legge vekt på kvalifikasjoner i henhold til de oppgaver som skal løses jf. kirkelovens § 9 som lyder slik: "Menighetsrådet skal ha sin oppmerksomhet på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet,..."

Sammenlignet med oppslutningen om kirkens gudstjenester er ikke valgoppslutningen spesielt lav. Det hører også med til bildet at en del kirkemedlemmer ikke deltar i valget fordi de synes det er greit å overlate valget til de "mer aktive". Likevel kan valgdeltakelsen gi grunn for tvil om rådernes representativitet og bredde.

Det er imidlertid svært uheldig dersom de som stiller til valg og påtar seg denne oppgaven, opplever at de kritiseres for sitt engasjement og at det stilles spørsmål ved deres legitimitet og representativitet.

Tiltak for å øke valgdeltakelsen Ved menighetsrådsvalget i 1977 deltok 3% av kirkemedlemmene. Rapportene fra menighetene viser at de aller fleste menigheter avvirket valget på én søndag og med én liste. Gjenvælgsprosenten var 22%, 13 sokn hadde forholdstallsvalg, hver femte menighet hadde valg på to søndager og hver tiende menighet hadde også valg på en eller flere

hverdager.

Komiteen mener det er ønskelig og viktig for en folkekirke at flere av medlemmene deltar i valget. Derfor mener komiteen at det er viktig å se nærmere på tiltak som kan øke valgdeltakelsen.

Komiteen har registrert at KIFOs medlemsundersøkelse viser at 85% av kirkens medlemmer aldri har stemt ved et menighetsrådsvalg. De gir følgende begrunnelser for hvorfor de ikke har stemt: - Jeg overlater til de mer aktive å stemme (32%) - Jeg har ikke vært interessert (26%) - Jeg har ikke vært klar over at det har vært valg (20%) - Jeg har ikke vært klar over at jeg har stemmerett (8%)

Det er et stort behov for informasjon om valgordningen til alle medlemmer av Den norske kirke.

Kirkerådet har utarbeidet en tiltaksplan i samarbeid med Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon. Komiteen mener at den gir et godt grunnlag for arbeidet med å øke valgdeltakelsen. Etter komiteens mening er det spesielt tiltak på 3 områder som kan bidra til økt valgdeltakelse: - Nominasjon - Informasjon - Bruk av valgkort

Nominasjon Rapportene fra menighetene viser at det er svært vanskelig å få medlemmer til å stille til valg og gjenvalgsprosenten er lav. Det er viktig å støtte menighetene til å prioritere valget. I den sammenheng er det vesentlig å oppmuntre menighetene til å prioritere nominasjonsprosessen, få folk til å stille til valg, få bredde i kandidatlistene, ta i bruk ordningen med forholdstallsvalg og forhåndsstemmegivning osv. I medlemsundersøkelsen fra KIFO svarer 7% umiddelbart ja til å stille til valg, mens en fjerdedel kategorisk svarer nei.

For mange dreier det seg om spørsmålet om hvem som skal være med å styre kirken. I henhold til kirkeordningen er alle medlemmer over 18 år stemmeberettigede og valgbare, og utfordringen er å engasjere flest mulig av kirkens medlemmer til å ta ansvar. De som blir valgt inn, er som råd forpliktet til å utføre sitt arbeid i lojalitet mot den evangelisk-lutherske lære, jf. kirkeloven § 28. Ut fra kirkens vesen er det vesentlig at menighetsrådet er representativt i forhold til menighetens medlemmer. Det er nettopp spennvidden og mangfoldigheten i et råd, som kan skape engasjement og nytenkning i menighetsrådets oppgave med å ”vekke og nære det kristelige livet i soknet”.

Komiteen mener det er viktig at tiltakene i den tidligere nevnte tiltaksplan gjennomføres. Tiltaket inneholder bl.a. følgende elementer:

- Informasjonsbrosjyre til menighetene om ansvaret for nominasjon og valg – og om kriterier for et vellykket nominasjonsarbeid.
- Informasjonsbrosjyre for

utdeling til medlemmene i forbindelse med nominasjonsarbeidet. -
Annonsekampanje om medlemmers rettigheter i forbindelse med
nominasjonen.

Materiellet foreslås produsert på både bokmål, nynorsk og samisk.

Informasjon Komiteen mener at et bredt anlagt informasjonsopplegg om
valget kan øke valgdeltakelsen. Det bør legges til rette for informasjon på
nasjonalt plan via riksmidier og internett, samt lokal informasjon via lokale
medier og menighetenes organer og publikasjoner.

Bruk av valgkort Komiteen mener at utsendelse av valgkort til alle
stemmeberettigede vil være et tjenlig virkemiddel. Det vil gi medlemmene en
tydelig beskjed om at de er medlemmer med stemmerett, og signaliserer
direkte til den enkelte at kirken venter på deres stemme.

Undersøkelser fra tidligere valg viste at mange ikke var klar over at det var et
menighetsrådsvalg og at "vanlige" medlemmer kunne være med å stemme. I
tilknytning til dette vil komiteen vise til at det i valgloven § 9 a heter at det
skal "utstedes valgkort til alle stemmeberettigede som er innført i
mantallet..." . Og det heter videre i § 91 at utgifter til produksjon og
utsending av valgkort dekkes av statskassen.

Kirkerådet har bedt departementet klargjøre om ikke dette også bør gjelde for
valg av menighetsråd. Det må følges opp med nødvendige bevilgninger, siden
det heter i merknadene til kirkeloven vedr. regler for valg av menighetsråd, at
"det forutsettes at reglene som gis av Kirkemøtet i det vesentlige vil være i
samsvar med bestemmelsene om valg av kommunestyre..." (Ot.prp.nr. 64 –
1994-95).

Departementet har i sitt svar til Kirkerådet 7.11.00 uttalt: "Ordningsen med
valgkort etter valgloven gjelder kun ved valg av representanter til Stortinget,
fylkesting og kommunestyre, jfr. lov om stortingsvalg, fylkestingsvalg og
kommunestyrevalg av 1. mars 1985 nr. 3 § 1, Forskrift om Den norske kirkes
medlemsregister er ikke til hinder for at valgkort tas i bruk ved
menighetsrådsvalg. Med mindre Kirkemøtets valgeregler tilsier noe annet kan
menighetsrådet bestemme å ta i bruk valgkort. De økonomiske konsekvensene
bør være avklart på forhånd".

Komiteen tar dette til orientering, men beklager departementets passive
holdning til å bevilge midler til en slik ordning.

Menighetsrådsvalg samtidig med stortingsvalget Et av punktene i tiltak 5 i
tiltaksplanen er en prøveordning med å legge menighetsrådsvalget samtidig
med stortingsvalget. Komiteen er delt i synet på tiltaket.

Spørsmålet om valgordningen er blitt aktualisert i forbindelse med forholdet

mellom stat og kirke og det arbeidet som pågår i Kirke/stat-utvalget som Kirkerådet har nedsatt. Dette har skapt ny interesse for de kirkelige valg generelt og for menighetsrådsvalget spesielt, også blant de politiske partiene på Stortinget.

Slike mer grunnleggende sider ved de kirkelige valg, er det ikke lagt opp til at Kirkemøtet 2000 skal ta stilling til. Det vil Kirkemøtet få anledning til å behandle når Kirke/stat-utredningen foreligger.

Kirkemøtet må ta stilling til om det skal åpnes for en prøveordning og evt. sette en nærmere ramme og vilkår for en slik ordning.

Beskrivelse og drøfting av ramme for forsøksordning Hensikten med en evt. prøveordning må være å vinne erfaringer med en slik nærmere kobling til stortingsvalget for å se om det fører til økt valgdeltakelse, økt engasjement for menighetsrådets arbeid blant flere av kirkens medlemmer, om kirkevalget drukner i stortingsvalget m.v. Slik sett ville det kanskje være bedre å legge menighetsrådsvalget samtidig med kommunevalget. KIFOs medlemsundersøkelse viser at 35% tror de ville ha deltatt ved menighetsrådsvalg dersom de kunne avgitt stemme samtidig som de stemte til kommune- eller fylkestingsvalg. Komiteen mener det er ønskelig med ulike forsøk og tiltak som kan bidra til å øke valgdeltakelsen, og at en bør kunne vise mer kreativitet med å prøve ut noe nytt. Enkelte bispedømmeråd har også signalisert at de er positive til å åpne for slike prøveordninger, og ser helst at de ble lagt samtidig med kommunevalget. Komiteen har vurdert hvilke rammer som bør settes dersom en skulle åpne for en slik prøveordning. En rekke spørsmål må avklares. bl.a. når det gjelder rammer for og omfanget av en slik prøveordning.

Det har vært antydnet ulike løsninger mht. tid og sted for en prøveordning, og det kan innledningsvis være grunn til å presisere de aktuelle alternativene: - Valget foregår samme sted, forstått som i samme lokale som stortingsvalget. - Valget foregår i nærheten av det lokale/den bygning som benyttes ved stortingsvalget (knyttet til valgkretser), slik at velgerne kan oppsøke begge lokalene uten for mye forflytting. - Valget legges til samme dag som stortingsvalget og følger stortingsvalgets åpningstider, men valget finner fortrinnsvis sted i kirken og i tilknytning til gudstjenesten i samsvar med gjeldene regler.

Valg av valglokale(r) må gjennomtenkes nøye. Komiteen vil ikke foreslå at en benytter samme valglokale. Dette vil være en uheldig løsning, som ikke minst alle de som er medlemmer av andre tros- og livssynssamfunn vil kunne reagere på. Dette vil kunne oppleves som en usaklig sammenblanding av politiske/offentlige valg på den ene side, og valg innenfor trossamfunn på den annen side. I den fase Den norske kirke er i nå, hvor relasjonene mellom stat og kirke utredes, vil det være uheldig med en for sterk kobling og

samløkalisering. Det har på mange områder vært en selvstendigjøring av kirken med økt grad av overføring av myndighet til kirkelige organer. Dessuten fremstår Den norske kirke nå tydeligere som et trossamfunn på linje med andre trossamfunn. Rent prinsipielt bør derfor en slik løsning ikke velges. Det må i alle tilfeller være adskilte lokaler. Det naturlige vil være i størst mulig grad å benytte seg av lokaler som menigheten ellers benytter til sine sammenkomster, der dette er mulig.

Komiteen vil understreke at menighetsrådsvalget er et kirkelig valg, og således vesensforskjellig fra offentlige valg ellers. I henhold til de regler Kirkemøtet har fastsatt, skal ”valget foregå... så langt som mulig i tilknytning til en gudstjeneste eller et gudstjenestlig møte” (§ 2-1) og ”valget holdes i kirke eller i et annet høvelig lokale som menighetsrådet bestemmer” (§ 2-3). Gudstjenesten, samlingen om Ordet og sakramentene, er kirkens sentrum og livskilde, og det er naturlig at de kirkelige valgene knyttes opp mot dette sentrum. Skal en ha en prøveordning, bør noen prøvesokn avholde valget som forholdstallsvalg. Dersom det bare er en liste, viser erfaringene at det sjeldent blir de helt store rokkeringene. Dette vil sannsynligvis heller ikke skje om valgoppslutningen øker.

Det er først når en har forholdstallsvalg, at resultatet ikke er gitt på forhånd, men hvor opptellingen vil vise hvilken liste og hvilke kandidater velgerne stemmer på. Dette vil være mer spennende, og sannsynligvis skape mer engasjement rundt selve valget, enn slik det er i dag, hvor resultatet ved flertallsvalg, stort sett er gitt på forhånd. Det er derfor en utfordring å finne løsninger som fremmer en menighetsbyggende bruk av forholdstallsvalg. Komiteen skulle gjerne sett at flere menigheter gjorde forsøk med bruk av forholdstallsvalg.

Ved en evt. prøveordning, er det ønskelig å vinne erfaringer fra alle bispedømmene og fra ulike sokn og kommuner. Bispedømmerådet bør utarbeide en plan for hvilke menigheter som bør være med i forsøket. Menighetsrådet må fatte vedtak om de vil delta i forsøket. Det kan være naturlig at saken behandles på et menighetsmøte/årsmøtet på forhånd. Menighetsmøtet bør ikke kunne binde menighetsrådet i en slik sak. Hensikten må være å informere menigheten, slik at menigheten kan stå mest mulig samlet om å være med på en slik prøveordning.

Det vil videre være naturlig at en evt. prøveordning ble drøftet på fellesrådsnivå med sikte på et felles opplegg i menighetene mht. informasjon, strategi osv. En bør forsøke prøveordningen både i noen sokn og i noen kommuner, evt i et helt prosti. Når utprøving skal finne sted på fellesrådsnivå, bør en tilstrebe at samtlige sokn er med i prøveordningen, primært av praktiske grunner. Bispedømmerådet bør sørge for at det både er menighetsråd og fellesråd (samtlige menigheter innen kommunen) som er med på prøveordningen.

Når rammene skal fastsettes bør det vurderes om det skal være menighetsrådene som skal søke eller om det er bispedømmerådet som inviterer eller utfordrer noen menigheter til å bli med i forsøket. For å vinne erfaringer med valget bør en bl.a. sørge for at de sokn som blir med representerer ulike størrelse, profil, geografi m.v. og at det er menigheter som er sammenlignbare (kontrollmenigheter). Evalueringen må også vurdere virkningen av de ulike tiltak som gjennomføres for å øke valgoppslutningen.

Stortingsvalget vil mange steder bli avholdt både søndag 9. og mandag 10. september. I disse tilfeller må en forsøke å kombinere menighetsrådsvalget både i tilknytning til gudstjenesten og til stortingsvalget. Nærmere retningslinjer for dette bør kunne overlates til bispedømmerådet i samråd med de enkelte menighetsråd å finne praktiske løsninger for.

Menighetsrådet må i samråd med fellesrådet og kommunen, sørge for at en finner frem til gode praktiske ordninger på dette området. Der stortingsvalget kun avholdes på mandagen, vil det være uheldig dersom ikke valget også avholdes i tilknytning til søndagens gudstjeneste. Det foreslås derfor at valget så vidt mulig også blir avholdt i tilknytning til søndagens gudstjeneste. Komiteen har vurdert, dersom valget skal legges til samme dag som et offentlig valg, om det ikke ville være bedre å legge det til kommunevalget. Komiteen foreslår at dette vurderes på bakgrunn av erfaringene med en evt. prøveordning i 2001. Komiteen vil i denne sammenheng understreke viktigheten av at kirken blir synlig og tydelig i det offentlige rom.

Evaluering Komiteen mener at forsøket må evalueres. Kirkerådet evt. i kontakt med bispedømmerådene og KIFO bør utarbeide nærmere opplegg og kriterier for en slik evaluering i forkant av valget. Det bør utarbeides et enhetlig evalueringsopplegg som benyttes i alle bispedømmer. Hensikten må være at en kan trekke noen konklusjoner etter valget. Det kan oppstå usikkerhet omkring overføringsverdien fra et ekstraordinært valg til en normal valgssituasjon. Det er derfor viktig at en kan gjennomføre sammenlignbare valg og evaluere ulike opplegg (kontrollmenigheter). Menigheter som gjennomfører ordinære valg i oktober, bør derfor også få midler til å gjennomføre ulike andre tiltak for å stimulere til økt valgdeltakelse. En vil da kunne se om det er prøveordningen eller evt. den økonomiske støtten som bidrar til økt valgdeltakelse. For å få en grundig evaluering og en bred erfaring med effekten av en slik prøveordning, bør ordningen gjennomføres både 2001 og 2005. Endelig vedtak om dette bør fattes av Kirkemøtet/Kirkerådet på bakgrunn av erfaringsrapporten fra valget 2001.

Retningslinjer for begrenset prøveordning Dersom en begrenset prøveordning skal gjennomføres, vil komiteen anbefale at det gjøres innenfor følgende ramme: Som prøveordning ved menighetsrådsvalget 2001, gis bispedømmerådet myndighet til å godkjenne at valget i inntil ti sokn avholdes

samtidig med stortingsvalget 9.-10. september 2001 på nærmere gitte vilkår. Følgende vilkår gjelder: - Valget skal holdes i kirken eller annet høvelig lokale, og følge stortingsvalgets åpningstider. Valget skal så vidt mulig ikke foregå i samme lokale eller bygning som stortingsvalget. - Valget skal i alle tilfeller også avholdes umiddelbart etter søndagens gudstjeneste. - I kommuner med flere sokn, bør om mulig samtlige sokn ha samme valgdager. Det skal tilstrebes å få med ulike typer menigheter og sammenlignbare menigheter for å sikre en god evaluering (kontrollmenigheter). - Menighetsrådet sørger for at de datoer/frister som er satt opp i reglene mht. kunnngjøringer, informasjon, osv. endres tilsvarende. Videre sørger menighetsrådet for at det foreligger manntallslistene i samsvar med manntallslistene for valgkretsene og at andre nødvendige endringer gjøres. - Bispedømmerådet utarbeider en plan for prøveordningen i bispedømmet, som skal inneholde bl.a. plan for utvelgelse av menigheter og opplegg for evaluering. Planen oversendes Kirkerådet. Opplegget for valget i den enkelte prøvemenighet godkjennes av bispedømmerådet. - Bispedømmerådet skal i samråd med menighetsrådet gjennomføre en evaluering av opplegget ut fra kriterier som Kirkerådet fastsetter. Komiteens flertall (9 medlemmer) finner ikke å kunne anbefale en slik prøveordning som skissert ut fra bl.a. følgende grunner: - Menighetsrådsvalget er og bør fremstå som et annerledes og kirkelig valg knyttet til gudstjenesten, det er vesensforskjellig fra de politiske valg. Valget bør avholdes adskilt fra stortingsvalget både med hensyn til tid og sted. Det er viktig å opprettholde valget som et kirkelig valg. - Det er ikke hensiktsmessig å koble menighetsrådsvalget opp mot offentlige valg i en fase der endringer i forholdet mellom stat og kirke er under utredning. - Det er ikke hensiktsmessig å koble menighetsrådsvalget opp mot offentlige valg i en tid der kirken ønsker å tre klarere fram som et trossamfunn. - En kobling til stortingsvalget vil være uheldig i forhold til andre tros- og livssynssamfunn, jf. religionsfriheten. - Det er usikkert hvilken overføringsverdi en prøveordning fra ett enkelt valg har. - Å legge valget samtidig med stortingsvalget vil flytte oppmerksomheten fra nominasjonsarbeidet til selve valgdagen og kan gjøre det enda vanskeligere å få medlemmer til å stille som kandidater. - Det er uten tvil muligheter til å få økt valgdeltakelsen med de tiltak som Kirkerådet har foreslått. - Det foreligger flere forslag til gjennomføring av menighetsrådsvalg som ikke er utredet.

Komiteenes mindretall (5 medlemmer) vil anbefale den ovennevnte prøveordningen med følgende begrunnelse: - Ved å legge menighetsrådsvalget samtidig med stortingsvalget vil det kirkelige valg få større oppmerksomhet i lokalsamfunnet. - Det vil styrke medlemmenes tilhørighet til kirken og ansvarliggjøre dem i forhold til å delta i menighetsrådsvalget. - Mest sannsynlig vil prøveordningen føre til økt valgdeltakelse i det kirkelige valg. Uten å ha utprøvd hvor høy oppslutningen blir, kan man heller ikke vite hvordan den faktiske effekten blir av å legge menighetsrådsvalget samtidig med stortingsvalget. - Det er formålet,

handlingen og kirkens medlemmer som kvalifiserer menighetsrådsvalget som et kirkelig valg. Å legge valget samtidig med et stortingsvalg endrer ikke på dette forholdet.

Mindretallet anbefaler at Kirkemøtet fatter følgende vedtak:

1. Kirkemøtet åpner for en begrenset prøveordning med å legge menighetsrådsvalget samtidig med stortingsvalget 9.- 10. september 2001. Bispedømmerådet gis myndighet til å godkjenne at valget i inntil ti sokn i hvert bispedømme avholdes samtidig med stortingsvalget i samsvar med de retningslinjer og vilkår som komiteen har foreslått. Kirkerådet fastsetter nærmere retningslinjer for prøveordningen og kriterier for evaluering av forsøket i samsvar med komiteens merknader. 2. Kirkemøtet ber om at erfaringene fra prøveordningen legges frem for Kirkemøtet. 3. En forutsetning for at Kirkemøtet gir sin tilslutning til å åpne for prøveordningen, slik det er beskrevet i IV.1, er at de midler som Regjeringen har avsatt til et slikt forsøk, stilles til disposisjon for Kirkerådet/bispedømmerådene for å øke valgdeltakelsen generelt ved å informere bredt om valget, herunder bruk av valgkort, utfordre flere av kirkens medlemmer til å stille til valg samt fokusere på hele nominasjonsarbeidet. Det må også bevilges midler til evaluering av prøveordningen. Fakultetets medlem (uten stemmerett) i komiteen støtter mindretallet.

Menighetsrådsvalget og de unge Komiteen er videre opptatt av hva som kan gjøres for å styrke ungdommenes engasjement og deltakelse ved menighetsrådsvalget. I rapporten "Ung i kirken 2000", fremmes det bl.a. forslag om at valgperioden for ungdom bør være 2 år og at nedre aldersgrense for valgbarhet og stemmerett settes til 16 år. Begrunnelsen for dette er bl.a. at mange unge flytter ut av soknet i 18-19 års alderen og at det derfor er ønskelig med kortere valgperiode.

På bakgrunn av rapporten og Kirkerådets behandling av denne, mener komiteen det er av stor betydning å legge forholdene til rette for at ungdom både kan involveres i nominasjonsarbeidet, settes opp på kandidatlistene og velges inn i menighetsrådene.

Forslag til revisjon av regler for valg av menighetsråd, ble oversendt departementet for evt. merknader.

Departementet har i brev av 7.11.00 bl.a. uttalt at "Etter kirkelovens § 4 første ledd er det et ufravikelig krav om at den som skal stemme vil ha fylt 18 år i det år det skal stemmes. Etter kirkelovens § 6 første ledd gjelder tilsvarende ufravikelighet i forhold til valgperiodens lengde. Departementet har ikke myndighet til å fravike disse bestemmelsene".

Komiteen tar dette til etterretning, men foreslår at forslagene om bl.a å redusere valgperioden til 2 års perioder og senke stemmerettsalderen til 16 år,

oversendes Kirke/stat-utvalget for nærmere utredning. Etter komiteens mening fremmes det her viktige forslag fra de unge som bør tas opp til seriøs vurdering.

Komiteen mener likevel at det innenfor dagens bestemmelser, bør kunne legges til rette for en nærmere involvering av menighetens unge i menighetsrådet, og utfordrer menighetsrådene til å etablere et best mulig samarbeid med menighetens unge. Det bør heller ikke være noe til hinder for at menighetens unge velger minst to representanter som kan delta på menighetsrådets møter, og i aktuelle saker gis talerett. Det bør sørges for opplæring og oppfølging, for eksempel ved bruk av en mentorløsning. I henhold til valgreglene § 7.1 bokstav h, ”bør en kandidatliste ha minst 20% representasjon av ungdom under 30 år”. Ved valget i 1997 var andelen 8,5%. Komiteen finner grunn til å understreke betydningen av at flere unge kommer inn i menighetsrådet, og vil utfordre menighetene til å gjøre en ekstra innsats for å oppfylle denne målsetting, og ser gjerne at også ungdom godt under 30 år får plass på kandidatlistene.

Forslaget om en radikal kvotering for å sikre at ungdom eller ulike kjønn kommer inn i menighetsrådet, finner komiteen ikke å anbefale som en ordning ved et demokratisk kirkelig valg, der det er velgerne som avgjør resultatet. En slik løsning må i tilfelle utredes nærmere.

Mindre endringer ellers: § 3 Stemmerett. Det er uheldig at personer som for en periode (i valgperioden) oppholder seg i et annet sokn enn der de er bosatt, ikke får stemme i sitt bostedssokn, med mindre de reiser hjem. Dette kan gjelde studenter, personer som er på en lengre reise osv.

- Komiteen foreslår derfor en tilføyelse i § 3.2 i valgreglene i samsvar med dette (nytt annet ledd). §§4 og 5 om manntall og utlegging av manntall I 1999 ble Den norske kirkes medlemsregister offisielt etablert og 28. februar 2000 fastsatte Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet forskrifter for registeret. I forskriften §7 heter det: ”Opplysninger om en person er medlem eller hører inn under Den norske kirke kan bare gjøres tilgjengelig for den som er registrert eller som saken ellers direkte gjelder, jf. forvaltningsloven § 2 e. Den norske kirkes valgmanntall kan allikevel legges frem til offentlig gjennomsyn i forbindelse med kirkelige valg.” Forskriftene for medlemsregisteret er dermed ikke til hinder for at det kirkelige valgmanntall legges ut til allment gjennomsyn. Det Kirkemøtet imidlertid må ta stilling til, er om en fra kirkens side ønsker en slik utlegging, og eventuelt hvordan den skal finnes sted. Ifølge valgloven §7 skal utkastet til manntallet legges ut til alminnelig ettersyn på de steder som valgstyret bestemmer. Overført til de kirkelige valg betyr det at valgstyret, dvs menighetsrådet, har ansvar for at et utkast til kirkelig valgmanntall legges ut til alminnelig gjennomsyn på et dertil egnet sted. Valgloven har ingen bestemmelser om hvor listene skal legges ut eller hvordan dette skal gjennomføres, men hensikten med utleggingen er å gi

velgerne mulighet til å kontrollere om manntallet er korrekt uten altfor store vanskeligheter.

I tråd med det Kirkerådet tidligere har uttalt vedrørende opplysninger om medlemskap i Den norske kirke, ønsker Kirkerådet at utlegging av manntallet skjer på samme måte som i 1997, nemlig at listene finnes på kirkekontoret (eller andre tilsvarende kontor) og at den enkelte kun ved forespørsel kan få gjøre seg kjent med om en selv er registrert som medlem av Den norske kirke og dermed har stemmerett (gjelder personer over 18 år). Av praktiske hensyn kan det også være hensiktsmessig å tillate at bl.a. ektefeller får innsyn i hverandres medlemskap i Den norske kirke. Det bør derfor åpnes for at en person kan gjøre seg kjent med om en annen person står oppført i manntallet, dersom vedkommende har gitt skriftlig fullmakt til det. På denne bakgrunn slutter komiteen seg til Kirkerådet forslag til endringer i § 4: - § 4.1 annet punktum gis ny ordlyd. - § 4.2 anses overflødig og foreslås i sin helhet strøket. - Det foreslås en tilføyelse i § 5.1, ny annen punktum. § 6 Valgform Komiteen ser ingen grunn til å opprettholde ordningen med bruk av flertallsvalg dersom det foreligger flere kandidatlistor. Valget bør da gjennomføres som forholdstallsvalg. - §§ 6.1, 6.2 og 6.3 endres i samsvar med dette. § 10 Forhåndsstemmegivning I dag er reglene slik at en velger som forhåndsstemmer, må ”gi erklæring om at han/hun vil være forhindret fra å møte personlig til valgtinget” (§ 10.1), og ”bekrefter egenhendig ved sin underskrift, riktigheten av de opplysningene som er påført omslagskonvolutten, og erklærer derved samtidig at han/hun vil være forhindret fra å møte personlig på valgtinget” (§ 10.9 tredje ledd). I forbindelse med at en ved valget har lagt forholdene til rette for forhåndsstemmegivning, og oppfordret menighetene til å utnytte denne muligheten, anses det lite formålstjenlig at velgere må erklære at de vil være forhindret fra å møte på valgtinget. Særlig oppleves dette litt påfallende når det i reglene § 11.4 heter at ”Også velgere som har stemt på forhånd, kan avgi stemme” på valgdagen. En slik bestemmelse er også tatt ut av valgloven. Valgloven § 30 lyder: ”En velger som vil være forhindret fra å møte personlig på valgtinget, kan etter reglene i dette avsnitt avgi stemme på forhånd, hos en som er stemmemottaker”. - Det foreslås at § 10.1 endres i samsvar med dette. - Som følge av dette foreslås det at siste del i § 10.9 tredje ledd strykes. - Det foreslås følgende tilføyelse i § 10.1, nytt annet ledd (jf. ny § 3.2 annet ledd). Valgstyret må sørge for at stemmemottakerne er godt kjent med reglene. Det har vist seg at dette ikke alltid har vært tilfelle. - Det foreslås derfor en tilføyelse i § 10.6. Komiteen slutter seg for øvrig til de presiseringer og tolkninger som Kirkerådet har gitt uttrykk for i saksdokumentene, bl.a. i tilknytning til §§ 7 og 8. Nærmere bestemmelser og utfylling av reglene. Det er ikke fastsatt noe i reglene om det kan gis nærmere bestemmelser til gjennomføring av valget og utfylling av reglene, og i tilfelle hvem som kan gi slike bestemmelser. Det vil være ønskelig med en slik åpning. Det foreslås at Kirkerådet gis en slik myndighet. - Bestemmelsen tas inn som ny § 15.3.

Prøveordninger Det foreslås at det i reglene åpnes for at Kirkerådet kan gjennomføre begrensede forsøk med ulike valgordninger. - Bestemmelsen tas inn som ny § 15.4. Formelle endringer Bestemmelsen om utgifter ved menighetsrådsvalget er satt opp sist i regelverket uten paragraf. Kirkerådet ønsket at denne bestemmelsen skulle tas inn i reglene som ny paragraf. Saken ble forelagt departementet, som uttaler i brev av 7.11.00 til Kirkerådet:

”Utgifter i forbindelse med valg av menighetsråd faller inn under kommunens utgiftsforpliktelse etter kirkelovens § 15 første ledd bokstav d som en driftsutgift. Men etter bestemmelsens femte ledd er det forbeholdt Kongen å gi nærmere bestemmelser omkring kommunens forpliktelse. Det ligger ikke til Kirkemøtet å vedta bestemmelse om dekning av utgifter knyttet til menighetsrådsvalg”. Komiteen forslår derfor ingen endringer i reglene på dette punkt. - Punktene II og III i reglene tas inn som ny § 15: Ikrafttredelse og nærmere bestemmelser. Andre merknader til valgreglene § 12.3 Komiteen har drøftet forslaget om å øke antall stemmer som en velger har til rådighet. I dag er reglene slik at velgeren kun har til rådighet det antall stemmer som tilsvarer det antall representanter og vararepresentanter som skal velges. Valglisten kan inneholde inntil det dobbelt antall kandidater Hver velger kan stryke, kumulere, og/eller føye til nye navn på valglisten, men det er kun de stemmer som tilsvarer antall representanter og vararepresentanter som skal telles med ved opptellingen.

Komiteen finner ikke å tilrå endringer her, men mener utfordringen er å utnytte de muligheter som dagens regler gir. I forhold til valgregler ellers vil dette også være en ordning som ikke benyttes.

Komiteen har også drøftet tiltak som vil kreve endringer i kirkeloven og valgreglene. Det gjelder bl.a:

En mulig nedsettelse av stemmerettsalderen til 16 eller evt. 15 år.
Anledning til å ha valg hvert annet år på halvparten av medlemmene. -
Menighetsrådsvalg holdes i et år det ikke er stortings- eller kommunestyrevalg.

Komiteen mener at disse tiltakene bør vurderes i forbindelse med en grundig gjennomgang av valgreglene når innstillingen fra Kirke/stat-utvalget skal behandles. Det bør likevel vurderes om det på bakgrunn av erfaringene med valget 2001, kan være aktuelt å foreslå endringer i kirkeloven før valget i 2005.

KIRKEMØTETS VEDTAK:

I. Menighetsrådet er tillagt viktige oppgaver i vår kirke. Alle kirkens medlemmer har et ansvar for sin menighet og til å være med å få valgt gode, funksjonsdyktige og representative råd. Kirkemøtet mener det er viktig å legge forholdene til rette for å øke valgdeltakelsen. Kirkemøtet oppfordrer alle

menighetsråd til å informere aktivt om valget og å legge forholdene godt til rette for dette, og ber Kirkerådet, bispedømmerådene og de kirkelige fellesråd om å bidra til at dette kan skje.

Samtidig vil Kirkemøtet understreke at en av de viktigste utfordringene for kirken er å skape et bredt og økt engasjement for menighetens liv og arbeid.

Kirkemøtet viser til den tiltaksplan som er oversendt departementet med de merknader Kirkerådet har kommet med, og ber om at det blir bevilget de nødvendige midler til de prioriterte tiltak, slik at en sikrer en forsvarlig informasjon om og gjennomføring av valget.

Kirkemøtet ber menighetsrådene legge forholdene til rette for at menighetens unge, innen de rammer som loven gir, kan involveres på en best mulig måte i menighetsrådets arbeid. Kirkemøtet ber Kirke/stat-utvalget ta med i sin vurdering de anliggender som "Ung i kirken 2000"- rapporten har fremmet. II. Med hjemmel i lov om Den norske kirke § 6 første ledd, jf. Regler for valg av menighetsråd fastsatt av Kirkemøtet 15/11-1996 (KM 18A/96), fastsetter Kirkemøtet følgende endringer i forannevnte forskrift/regler:

a) Ny § 3.2 annet ledd, som skal lyde: Personer som midlertidig oppholder seg i et annet sokn enn der de er registrert bosatt, kan stemme ved valget i bostedssoknet ved å avgi forhåndsstemme i det sokn de midlertidig oppholder seg i, jf. bestemmelsene i § 10.1 annet ledd.

b) § 4.1 annet punktum strykes. Nytt annet punktum skal lyde: Manntallet skal inneholde alle stemmeberettigede medlemmer av Den norske kirke bosatt i soknet, jf. §§ 3.1 og 3.2.

c) § 4.2 oppheves.

d) § 5.1 nytt annet punktum, som skal lyde: Ettersynet reguleres på en slik måte at den enkelte person kun får kjennskap til opplysninger angående seg selv eller en annen person som en har fått fullmakt fra.

e) § 6.1 skal lyde: Valget foregår som forholdstallsvalg eller flertallsvalg. Dersom det bare foreligger en godkjent kandidatliste, gjennomføres valget som flertallsvalg. Er det flere kandidatlistene, gjennomføres valget som forholdstallsvalg. Fristen for innlevering av kandidatlistene er 1. september kl. 2000. Denne fristen kunngjøres offentlig. § 6.2. De to første setningene strykes.

§ 6.3 skal lyde: Ved flertallsvalg vil menighetsrådet bli sammensatt i rekkefølge ut fra det antall stemmer den enkelte kandidat får. Ved kumulering/stryking og oppføring av nye navn, vil velgerne også ved flertallsvalg kunne påvirke utfallet når det gjelder hvilke personer som får flest stemmer og dermed velges.

- f) § 10.1 endres. Bestemmelsen skal lyde: En velger som vil være forhindret fra å møte personlig på valgtinget, kan etter reglene i dette avsnitt avgi stemme på forhånd, hos en som er stemmemottaker.
- g) Som følge av endringer i § 10.1 strykes siste del i § 10. 9 tredje ledd: ... og erklærer derved samtidig at han/hun vil være forhindret fra å møte personlig på valgtinget.
- h) § 10.1 nytt annet ledd, som skal lyde: Personer som midlertidig oppholder seg i et annet sokn enn der de er registrert bosatt, kan stemme ved valget i bostedssoknet ved å avgi forhåndsstemme i det sokn de midlertidig oppholder seg i, jf § 3.2 annet ledd. Velgeren må selv sørge for i god tid på forhånd å få tilsendt godkjent stemmeseddel fra det sokn vedkommende er bosatt. For øvrig følges prosedyren for forhåndsstemmegivning i dette avsnitt. Omslagskonvolutten sendes imidlertid direkte til menighetsrådets leder i det sokn vedkommende velger er bosatt, jf. § 10.10.
- i) § 10.6 får følgende tilføyelse: Menighetsrådet skal sørge for at stemmemottakerne er godt kjent med valgreglene og har et tilstrekkelig antall stemmesedler...
- j) Tidligere bestemmelser i reglene som er oppført med romertall (punktene II og III), oppføres som ny paragraf, § 15, som skal lyde: § 15. Ikrafttredelse og nærmere bestemmelser § 15.1 Reglene trer i kraft 1. januar 1997. § 15.2 Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å foreta mindre endringer i reglene.
- k) Ny bestemmelse, som tas inn som ny § 15.3, som skal lyde: Kirkerådet kan gi nærmere bestemmelser om gjennomføring av valget og utfylling av reglene.
- l) Ny bestemmelse, som tas inn som ny § 15.4, som skal lyde: § 15.4 Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å gjennomføre begrensede forsøk med ulike valgordninger. Kirkerådet fastsetter nærmere vilkår for gjennomføring av slike forsøk. Ved utforming av forsøk og prøveordninger gis Kirkerådet myndighet til å fravike bestemmelsene i reglene her.

III. Endringene under II trer i kraft straks.

IV. 1. Kirkemøtet åpner for en begrenset prøveordning med å legge menighetsrådsvalget samtidig med stortingsvalget 9.- 10. september 2001. Bispedømmerådet gis myndighet til å godkjenne at valget i inntil ti sokn i hvert bispedømme avholdes samtidig med stortingsvalget i samsvar med de retningslinjer og vilkår som komiteen har foreslått. Kirkerådet fastsetter nærmere retningslinjer for prøveordningen og kriterier for evaluering av forsøket i samsvar med komiteens merknader. 2. Kirkemøtet ber om at erfaringene fra prøveordningen legges frem for Kirkemøtet.

3. En forutsetning for at Kirkemøtet gir sin tilslutning til å åpne for

prøveordningen, slik det er beskrevet i IV.1, er at de midler som Regjeringen har avsatt til et slikt forsøk, stilles til disposisjon for Kirkerådet/bispedømmerådene for å øke valgdeltakelsen generelt ved å informere bredt om valget, herunder bruk av valgkort, utfordre flere av kirkens medlemmer til å stille til valg, samt fokusere på hele nominasjonsarbeidet. Det må også bevilges midler til evaluering av prøveordningen.